

Д. Д. КОССЕ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТИПІВ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Надається загальна характеристика існуючим в практиці економічної сфери трьом базовим правовим режимам здійснення господарської діяльності: національному правовому режиму, режиму найбільшого сприяння і спеціальному правовому режиму.

Ключові слова: *національний правовий режим, режим найбільшого сприяння, спеціальний правовий режим.*

В статті излагається обшая характеристика правових режимов осуществления хозяйственной деятельности существующих в экономической сфере: национальному правовому режиму, режиму наибольшего благоприятствования и специальному правовому режиму.

© КОССЕ Дмитро Дмитрович – кандидат юридичних наук, доцент Чорноморського державного університету ім. Петра Могили

Ключевые слова: *національний правовий режим, режим найбільшого благоприязняття, спеціальний правовий режим.*

The memoir presents a general description of legal regimes of economic activities existing in the economic sphere: the national legal regime, the most-favored-nation and a special legal regime.

Key words: *national legal regime, most-favored-nation, special legal regime.*

Загальноприйнятої теоретичної типології правових режимів не існує. Кожний науковець та практик, що вивчає або встановлює і застосовує такі режими пропонує та обґрунтовує свою думку з цього приводу, хоча і таких думок поки що замало. Хоча в економічній сфері в залежності від умов, що сприяють розвитку тієї чи іншої галузі економіки або тому чи іншому суб'єктивному складу можуть встановлюватися та існують три базові правові режими для здійснення господарської діяльності. До них відносять: національний правовий режим, режим найбільшого сприяння і спеціальний правовий режим. Законодавець України встановив саме такий розподіл правових режимів, що застосовуються до іноземних суб'єктів господарювання (нерезидентів)¹ на території України.

Перший, як вже зазначалося, це національний правовий режим відповідно до якого суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав і обов'язків загальний для всіх. Режим, що створюється державою для національних суб'єктів права в тій чи іншій сфері, і який діє на всій території держави, як правило, називається загальним національним правовим режимом. При чому цей режим у загальному вигляді застосовується на всій території держави або конкретного адміністративно-територіального утворення. Встановлюється, змінюється або припиняється виключно на підставі рішення вищого законодавчого органу держави або у разі наявності повноважень відповідно до конституційних норм органом місцевого самоврядування або місцевою державною владою.

При цьому, національний режим (national treatment) – один з двох основних (поряд з режимом найбільшого сприяння) принципів міжнародної торговельної системи, зафіксований Світовою організацією торгівлі, який передбачає рівність прав резидентів і нерезидентів, рівне ставлення до національних і іноземних товарів та послуг. Тобто, іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав і обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності відповідної країни. Відповідно до норм, що встановлюються Світовою організацією торгівлі, а саме, ст. 17 ГАТС національний режим трактується і визначається як право отримати режим не менш сприятливий, аніж той, який надається національним компаніям у сфері послуг (норми ГАТС стосуються лише послуг). Знову-таки, це правило чітке і просте: будь-який привілей, який надається національним компаніям, повинен розповсюджуватися і на всі компанії країн, на які розповсюджується національний режим. Фактично така норма забороняє будь-яке законодавство, адміністративні дії або виконавчі заходи, які де-факто створюють привілеї для вітчизняних компаній.

У товарній торгівлі останній застосовується до реалізації товарів на внутрішньому ринку після сплати митних зборів, зборів за митне оформлення і проходження митних формальностей. Відповідно до ст. 111 Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) вітчизняні та імпортовані товари повинні обкладатися внутрішніми податками та зборами за єдиною ставкою. Всі закони, правила і вимоги, що відносяться до продажу, пропозицій про продаж, придбання, перевезен-

ня, розподілу або використання товарів, повинні бути для них абсолютно однаковими.

Принцип національного режиму в міжнародних конвенціях означає, що кожна країна надає іноземцям той же обсяг та режим виключних прав, що діє для її власних громадян та суб'єктів господарювання, незалежно від того, який режим був в країні походження.

Так, відповідно до чинного українського законодавства національний режим застосовується до усіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів, пов'язаних з їх інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпорتنних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, що входять одночасно з Україною в економічні союзи.

Фактично національний режим стає одним із основних базових принципів міжнародного приватного права поряд з принципом взаємності, режимом найбільшого сприяння, міжнародної ввічливості. При цьому національний режим закріплюється як внутрішньодержавними (національно-правовими) нормативно-правовими актами різних держав, так і міжнародними договорами (багатосторонніми або двосторонніми), укладених між ними.

Таким чином, реальний зміст національного режиму повинен бути показаний за допомогою константи тих правочинів, які можуть мати у своєму розпорядженні іноземці або юридичні особи, з одного боку, та їх обмеження – з іншого.

У повній відповідності до загальновизнаних норм міжнародного права Конституція України закріплює прирівнювання іноземних громадян та осіб без громадянства щодо їх прав та обов'язків до українських громадян, тобто встановлює для цих осіб національний режим. Цей режим надавався їм в нашій країні законодавством і раніше. Істотно, що в Конституції національний режим встановлений в якості загального принципу українського законодавства. Такий принцип прирівнювання діє повною мірою, якщо законом або міжнародним договором України не встановлено інше. Відхилення від національного режиму (у бік обмеження прав або, навпаки, їх розширення у порівнянні з правами російських громадян) можуть бути згідно з Конституцією встановлені тільки законом або міжнародним договором. Введення особливих правил для нерезидентів у будь-яких інших актах неправомірно.

При наданні національного режиму іноземним інвестиціям національні та іноземні підприємці виступають на ринку, за деякими винятками, рівноправними суб'єктами, що не зачіпає інтересів іноземних інвесторів. З цього випливає, що «національний режим» означає такий режим, при якому права іноземців на території приймаючої держави визначаються в основному місцевими (національними) законами, а не законами країни походження капіталу. При цьому режим іноземних інвестицій не може бути менш сприятливим, ніж режим, що надається національним юридичним особам (національному капіталу). Принцип національного режиму може передбачати деякі винятки і вилучення. Обмеження на діяльність іноземних інвесторів здійснюються для встановлення державного контролю за розвитком окремих галузей економіки з метою недопущення послаблення конкурентоспроможності національних юридичних осіб.

У різних країнах коло цих галузей різне, але, як правило, це видобувна і військова промисловість, а також галузі сфери послуг (банківська та страхова справа). Деякі з цих галузей повністю закриті для іноземних інвестицій, а в окремій доступ дозволений тільки після отримання спеціального дозволу. До виклю-

чень з принципу національного режиму для іноземних інвесторів можна віднести існуючі в деяких галузях тих чи інших країн вимоги взаємності, тобто видача дозволів на іноземні інвестиції тільки у випадку, якщо в країні походження цих інвестицій дозволяється аналогічна діяльність інвесторів першої країни.

Наступним типом є режим найбільшого сприяння. Умовами такого режиму є наявність найбільшого обсягу прав, преференцій і пільг щодо мита, податків і зборів, якими користуються або будуть користуватися суб'єкти. Причому не обов'язково, що цей режим стосується фінансової галузі законодавства та права, це може стосуватися і особливого митного режиму перетину митного та державного кордону товарами, послугами, фінансами та особами (адміністративне та митне право), особливостей господарської діяльності (особливі умови у господарських договорах, особлива реєстрація господарських договорів) тощо.

Тобто фактично, іноземні суб'єкти господарської діяльності (нерезиденти), яким наданий такий режим, мають найбільший обсяг прав, преференцій і пільг щодо мита, податків і зборів, якими користуються або будуть користуватися, *за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори і пільги щодо них встановлені в рамках спеціального режиму*. Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємних угод суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно до відповідних договорів України і застосовується в сфері зовнішньої торгівлі.

Головним при цьому буде мета – створення сприятливих умов щодо зовнішніх економічних взаємовідносин відповідної держави із суб'єктами або територіями які є пріоритетними для цієї держави. При цьому режим найбільшого сприяння в економічній сфері може застосовуватися і до резидентів країни за для розвитку тієї чи іншої сфери господарської діяльності.

Так, відповідно ж до міжнародних Угод, наприклад, ГАТС та ГАТТ, Угод ЄС, режим найбільшого сприяння фактично визначається як право мати режим більш сприятливий, аніж той, який надається будь-якій іншій країні. Це правило чітке і просте: будь-який привілей, що надається певній країні, повинен надаватися і суб'єкту господарювання держави, на яку розповсюджується режим найбільшого сприяння.

Режим найбільшого сприяння може бути розглянутий в декількох аспектах. Так, багато десятиліть режим найбільшого сприяння розглядається як один з найважливіших юридичних інструментів нормального здійснення міжнародних торгово-економічних зв'язків. Держави, зацікавлені в рівноправному і взаємовигідному економічному співробітництві, прагнуть будувати його на основі взаємності. Принцип найбільшого сприяння означає, що одна договірна держава надає іншій державі (її юридичним та фізичним особам) в тій чи іншій сфері їх економічного співробітництва та взаємовідносин настільки ж сприятливий режим, як і той, що вона надає або надасть у майбутньому будь-якій третій державі, її юридичним і фізичним особам.

Найбільше сприяння, договірний режим і визначення його обсягу – справа самих договірних сторін. Сторони можуть поширити дію цього режиму на сферу економічних відносин, можуть обмежити його дію лише питаннями торгівлі, мореплавства тощо, можуть домовитися про його застосування тільки до окремих областей регулювання їх економічних відносин (наприклад, до митного оподаткування або митного режиму в цілому).

Такий режим не буде поширюватися, однак, на переваги, які одна із сторін надає або надасть в майбутньому інвесторам третьої держави в силу своєї участі в

зоні вільної торгівлі; митному союзу; спільному ринку; організації економічної взаємодопомоги або відповідно до угоди і які містять положення, аналогічні тим, які застосовуються відповідною державою стосовно учасників такої організації.

Поряд з винятками обмежувального характеру, чинне законодавство передбачає, і виключення стимулюючого характеру у вигляді пільг для іноземних інвесторів, що можуть бути встановлені в інтересах соціально-економічного розвитку Української держави або суспільства. Види пільг і порядок їх надання встановлюються українським законодавством (наприклад, податковим).

Так, наприклад, Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами та Україною в частині заснування та діяльності компаній присвячена аналізу прав, які надаються вищезазначеною угодою відповідно українським та європейським компаніям, та розгляду винятків, часткових застосувань дії угоди та застережень до цих прав, а також потенційні юридичні наслідки угоди, чіткі положення про недопущення дискримінації, які можуть бути застосовані національними судами Сторін угоди у разі виникнення спорів.

В галузі торгівлі Угода не передбачає створення митного союзу чи зони вільної торгівлі. А сама Угода не створює «об'єднання із взаємними правами та обов'язками, спільними діями та спеціальними процедурами». Хоча фактично для компаній держав, учасниць цієї угоди встановлюються два особливих режими здійснення господарської діяльності, а саме, режим найбільшого сприяння та національний режим здійснення господарської діяльності. В цьому випадку режим найбільшого сприяння та національний режим є різними формулюваннями й вираженнями принципу недискримінації, і їх не слід плутати.

У міжнародній торгівлі режим найбільшого сприяння означає порядок, при якому рівень мит та інших зборів, стягнутих при імпорті товарів із країни, що користується таким режимом, не повинний бути вище аналогічних митних платежів та зборів, що накладаються на товари будь-якої іншої країни. Те ж відноситься і до різних, пов'язаних з торгівлею формальностями і процедурами. Іншими словами режим найбільшого сприяння передбачає лише рівний з іншими торговими партнерами (не дискримінаційний) статус, а не будь-які особливі претензії чи пільги. Режим найбільшого сприяння представляється на взаємній основі, як правило в рамках двосторонніх або багатобічних торгових договорів і угод і є загальноприйнятою нормою в міжнародній торгівлі, зафіксованою в статуті ГАТТ «будь-яка країна, приєднуючи до угоди, зобов'язується забезпечувати дотримання принципів режиму найбільшого сприяння стосовно всіх інших його учасників».

Тут також можна розрізнити режим повного найбільшого сприяння, який припускає надання контрагентові за договором про режим найбільшого сприяння додаткових переваг шляхом перенесення пільг по угодах із третіми державами на контрагента за договором про режим найбільшого сприяння. На відміну від попереднього виду режиму, тут маються на увазі переваги, надані конкретно іншим державам. Таким чином, по першому виду режиму контрагент може претендувати тільки на пільги, надані для всіх іноземців, а в другому випадку – і на приватні пільги, надані будь-якій державі по двосторонній торговельній або інвестиційній угоді.

Більш того, режим найбільшого сприяння може надаватися на умовах взаємності або без неї. Саме тут виникає ще один тип режимів, який включає обопільне найбільше сприяння. Необхідно з'ясувати, про яку взаємність йде мо-

ва – абсолютну або відносну? Представляється, що на практиці мова може йти тільки про відносну взаємність: держава, пов'язана договором про режим найбільшого сприяння, надає будь-які пільги третій державі. Ці ж пільги поширюються на контрагента, зобов'язуючи його у свою чергу надати першій державі переваги, аналогічні тим, що він надає іншим державам, але не ті пільги, що перша держава надала своїм інвестиційним партнерам. Кожне зниження тарифів, ввізного або вивізного мита, відповідно до принципу взаємності, повинне знаходити адекватну компенсацію з боку держави, для якої ці знижені ставки призначені. Розміри такої компенсації повинні визначитися за взаємною згодою держав. При цьому неминуче виникнення проблеми способу розрахунку подібної адекватної компенсації, тому що держава, що претендує на пільги, надані іншій державі на умові взаємності, може і не бути здатною піти на точно такі ж поступки, що й інша держава.

Слід зазначити, що взаємність є одним з основних принципів міжнародного торговельного й інвестиційного співробітництва. Саме в такому випадку може виникати такий режим правового регулювання, який зветься преференційним або режимом абсолютного найбільшого сприяння. Однак багато актів міжнародно-правового характеру передбачають порушення даного принципу, насамперед для країн, що розвиваються. Подібні положення містяться, наприклад, у ст.19 Харгії економічних прав і обов'язків держав, що встановлює у відношенні країн, що розвиваються, преференційний, невзаємний і недискримінаційний режим. У минулому такий режим надавався торгівлі між колоніальними країнами і їх метрополіями, СРСР і інші соціалістичні країни надавали особливі преференції для підтримки національної економіки країн, що розвиваються. Таким чином, діяльності іноземних інвесторів може надаватися й особливий вид режиму – преференційний.

Третій тип правового режиму в економічній сфері можна визначити як *спеціальний режим*. Такий режим, як правило, застосовується до територій спеціальних економічних зон. На території України він діє відповідно до Митного кодексу України і Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», до територій митних союзів, у які входить Україна, а також у разі встановлення будь-якого спеціального режиму відповідно до міжнародних договорів за участю України у відповідності зі ст. 25 того ж Закону.

Тобто якщо ж нормою права буде встановлено інший ніж національний правовий режим, але в той же час визначений перелік суб'єктивних прав і юридичних обов'язків національних і іноземних суб'єктів права стосовно одного і того ж об'єкта правового регулювання, у цьому випадку виникає новий вид правового режиму – *спеціальний*. Тобто спеціальний правовий режим можна розглядати, як «особливий порядок правового регулювання визначених суспільних відносин, що встановлюється стосовно до конкретного визначеного кола суб'єктів чи сфери їх діяльності і відрізняється від загального режиму або пільгової, або обмежувальною спрямованістю регулювання, обумовленою публічним інтересом, виявляючись у всіх елементах його механізму, зокрема, через гарантії, пільги, форми державної підтримки, обмеження, заборони і додаткові підстави юридичної відповідальності»².

Як правило, особливі правові режими господарської діяльності мають пільгові (сприятливі) умови у відповідних сферах в залежності від волі національного законодавця для досягнення суспільно важливої мети. Так, напри-

клад, спеціальний режим встановлюється на територіях вільних економічних зон різних типів, в тому числі офшорних територіях. Режим найбільшого сприяння, як правило, розповсюджується на території всієї держави на окремих суб'єктах здійснення діяльності, наприклад, в залежності від резидентства.

Хоча і здійснення діяльності у вільній економічній зоні характеризується особливим правовим режимом здійснення підприємницької діяльності. На всіх таких існуючих територіях цей режим поширюється лише на тих суб'єктів, що виконують вимоги, встановлені законодавством для відповідної зони і є її учасниками (*суб'єктами*). Тому не зовсім точним є твердження про те, що особливий правовий режим поширюється на всю територію. Фактично правовий режим встановлюється не для об'єкту правового регулювання, а на відповідного суб'єкту. Він поширюється лише на тих суб'єктів господарювання, що відповідають усім визначеним законодавством вимогам. Але при цьому однією з обов'язкових вимог до учасників зони є ознака належності до відповідної території (фактично чи формально).

Фактично спеціальний режим встановлюється виключно для чітко визначених суб'єктів або об'єктів правового регулювання з метою додаткового врегулювання (обмеженого або пільгового). Як правило, такий режим, встановлюється у разі створення спеціальних економічних зон (особливих територій пріоритетного економічного зростання) на своїй території, деякою мірою намагається здійснювати ефективно правове регулювання процесу їх створення, функціонування та розвитку. Це необхідно для найбільш повної реалізації механізму існування спеціальної економічної зони. При цьому основу механізму існування вільної економічної зони складає особливий (спеціальний) правовий режим господарської (економічної) діяльності її суб'єктів, що складається, як правило, з пільгового митного, податкового, валютно-фінансового й організаційно-правового режиму. Тобто із зазначених відповідних елементів формується зміст спеціального правового режиму на цих територіях.

Але розглядаючи спеціальні економічні зони, як фактор економічного розвитку з залученням іноземного капіталу. Основним засобом досягнення цієї мети в зоні є надання різних пільг, зокрема, таких як: звільнення або зменшення податкового тягаря, державні субсидії, безмитний ввіз і вивіз товарів, здача земель в оренду за низьку плату, наявність дешевої робочої сили тощо.

При цьому слід розуміти, що згідно Закону України «Про загальні принципи створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» «спеціальна економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюється і діє спеціальний правовий режим економічної діяльності і порядок застосування і дії законодавства України»³. На території спеціальної економічної зони застосовуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові й інші умови економічної діяльності для національних і іноземних юридичних і фізичних осіб. Що ж стосується конкретного правового статусу учасників спеціальної економічної зони, то він визначається згідно норм закону, що встановлює спеціальний правовий режим відповідної зони.

Що ж до суттєвих умов змісту спеціальних правових режимів, то їх необхідно визначати в залежності від типу зони та мети її створення. У міжнародній практиці нараховується більш трьох десятків різновидів вільних економічних зон і разом з тим загальноприйнятої типології вільних зон у цей час не існує. За матеріалами ООН зустрічаються такі види: митні, безмитні, зовнішньоторговельні,

безмитні торгіві, особливі економічні, спеціальні, вільні, відкриті, промислово-торгіві, виробничі, промислові, експортно-виробничі, експортні, привілейовані підприємницькі, спільного підприємництва, економічного і науково-технічного розвитку, науково-технічні, зони страхових і банківських послуг⁴. Хоча, в принципі при такій різноманітності, мова йде про одне й те саме правове явище, особливо в аспекті змісту правового режиму. Найбільш актуальною для українського законодавства є остання класифікація. Так, по економічній мотивації зони можна розділити на дві великі групи – підприємницькі зони і вільні економічні зони як такі.

Підприємницькі зони – знаряддя регіональної політики, спрямованої на розвиток малого та середнього бізнесу в депресивних районах шляхом надання підприємцям великої свободи діяльності і значних фінансових пільг⁵.

Вільні економічні зони – це особливі території, що призначені служити місцем вкладення прямих іноземних інвестицій і є інструментом активізації експорту⁶.

Найважливішою відмінністю підприємницьких зон від вільних економічних зон є те, що вони не мають зовнішньоекономічної спрямованості, тобто не мають основною метою залучення зовнішньоекономічних фінансових ресурсів і, як правило, не збільшують зовнішньоекономічних зв'язків. Крім того, підприємницькі зони не мають спеціально обладнаної зовнішньої межі по периметру власної території, що є обов'язковою умовою для вільної економічної зони.

Однак звернемося до законодавства. Кожна держава може встановлювати свій специфічний правовий режим таких територій і тим самим, встановлювати певні обмеження щодо існування окремих видів вільних економічних зон. Основним засобом досягнення цієї мети є надання різних пільг і не обов'язково податкових.

При цьому різні дослідники трактують зміст спеціального правового режиму в різних аспектах, а іноді в залежності від різновиду правового режиму. Так, одні вважають, що останній проявляється у: наявності загальної і спеціальної нормативної бази; конкретизації цілей створення особливого правового режиму здійснення господарської діяльності, який відрізняється від національного; наявності повного переліку вимог, при наявності (дотриманні) яких на суб'єкта господарювання поширюється правовий режим; повноваженнях органів, що встановлюють, забезпечують функціонування та припиняють існування правового режиму; встановленні визначеного терміну або умов (можливості) застосування того чи іншого правового режиму.

Інші виділяють три аспекти, які необхідно враховувати при встановленні особливого (спеціального) правового режиму здійснення господарської діяльності: *підприємницький, інвестиційний, зовнішньоекономічний*⁷. Такий розподіл пояснюється динамікою відносин, що припускає умовну стадійність: інвестування і співпричетні з ним правові процедури – отримання дозвільних документів, будівництво, дозвіл на початок здійснення операційної діяльності; здійснення безпосередньої діяльності по виробництву товарів, наданню послуг – операційна діяльність; окремо, виділяється здійснення зовнішньоекономічних операцій, тому що як правило особливі режими встановлюються в залежності від резидентства.

До підприємницької діяльності відносять – порядок реєстрації суб'єктів господарювання, правовий режим використання землі, іншої нерухомості, порядок найму працівників, специфіку реалізації податкових зобов'язань. До інвестиційного – право на здійснення інвестицій, вимоги до них, оподаткування внесків інвесторів, що здійснюються у вигляді майна (майнових і немайнових

прав), а також їх доходів. До зовнішньоекономічної групи – порядок перетину митного кордону, сплату ввізних і вивізних податків та мита, валютні правовідносини.

І в принципі з таким поділом відносин, що виникають встановленні правового режиму можна погодитися. Хоча в принципі, погляди й одних і інших дуже схожі і відрізняються лише різними аспектами бачення того ж самого правового явища. Тобто, встановлення ж спеціальних економічних режимів, наприклад, передбачає особливий режим оподаткування (фінансове право), особливий валютний режим та особливий режим господарювання (господарське право), особливий митний режим (митне право), особливий режим управління територією (адміністративне право) тощо⁸.

Таким чином, встановлення такого правового явища законодавцем здійснюється із визначених підстав при особливому порядку створення, зміни та припинення такого явища та у деяких випадках особливому порядку застосування. Тобто, встановленню нових правових режимів повинно передувати об'ємне змістовне наукове дослідження умов встановлення та майбутнього застосування того чи іншого правового режиму. Вже існуючі правові режими можливо змінювати, але лише після проведення таких же наукових, соціологічних досліджень. Саме в такому контексті з'являється і існує загальний національний правовий режим, виникають режими сприятливості або несприятливості тих чи інших суспільних процесів для тих чи інших суспільних відносин, які потребують негайного особливого врегулювання.

Для встановлення правового режиму необхідне поступове технологічне здійснення визначених дій, порушення порядку використання яких може потягнути за собою неадекватність правових норм існуючої дійсності. Не точно визначений режим вимагає функціонувати всю систему юридичних засобів нижче необхідного, визиває падіння кількісних та особливо якісних показників діяльності. Невиправдано пільговий режим також не принесе нічого гарного, бо призведе до неекономного втрачання матеріальних, кадрових, фінансових ресурсів, робочого часу.

Однак не лише зазначені показники впливають на встановлення та застосування правових режимів. Фактично передумовами встановлення та специфічного узагальнення правових норм є правильно визначені проблеми в суспільних відносинах, врегулювати які без втручання з боку держави не можливе. При чому такі відносини не обмежуються межами однієї групи суспільних відносин (одним предметом або методом регулювання). Так встановлення національного правового режиму передбачає регулювання відносин в межах встановлених Конституцією держави або конституційними законами. І в залежності від державного та політичного режиму розвиваються і інші галузі права та законодавства. Фактично правові режими забезпечують постійне нормативне регулювання групи суспільних відносин, визначеної частки соціального життя, сприяє оптимальному використанню конкретних об'єктів.

1. *Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні*: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: ДІА, 2000. – С. 39. 2. *Крупа Л.* К вопросу о юридическом содержании понятия специальный правовой режим // *Предпринимательство. Хозяйство. Право.* – 2001. – № 2, 12. – С. 12. 3. Ст. 1 Закону України «Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від

13.10.1992 р. № 2673–ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 676.

4. *Сіваченко І.Ю., Кухарська Н.О., Левицький М.А.* Вільні економічні зони: Навч. посіб. – К.: Дакор; Алеута., 2001. – С. 19. **5.** *Ивченко В.В., Самойлова Л.Б.* Свободные экономические зоны в зарубежных странах и России: Учеб. пособ / Под ред. В.В. Ивченко. – Калининград: Янтарный сказ, 1999. – С. 14. **6.** *Крупа Л.* Содержание специального режима в СЭЗ Украины (концептуальный подход) // Предпринимательство. Хозяйство. Право. – 2001. – № 9. – С. 8. **7.** *Коссе Д.* Особливості правового режиму оподаткування суб'єктів спеціальних економічних зон в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук., – К. : Знання, 2007. – С. 6.